การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก*

PARTICIPATORY NATURAL RESOURCE AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR SOCIAL OBJECTS, PONG DAENG SUBDISTRICT, MUEANG TAK DISTRICT, TAK PROVINCE

พระนำโชค ชยธมฺโม[1], หงส์รัตน์ บุญลาภ[2], ชัยบรรค์ แก้วบัง[3], ณัฐณิชา พุกวงษ์[4], อัษฎาวุฒิ สนใจแท้[5], ธรรมนูญ มหาวัน[6], กานต์มณี เสนาชิว[7], สิทธิศักดิ์ วงศ์นาม[8] และ วรุฒม์ ยาใจ[9]

PhraNamchoak Lankam[1], Hongrat Boonlap[2], Chaibun Kaewbung[3], Nathanicha Pukwong[4], Assadawut sonjaithae[5], Thammanoon Mahawan[6], Karnmanee Sanachiw[7], Sitthisak. Wongnam[8] and Warut yajai[9]

[1-9]วิทยาลัยสงฆ์ตาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-9]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Tak Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: littlelittleme1212@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 19 June 2026; Accepted 21 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการ

Citation:

*พระนำโชค ชยธมฺโม, หงส์รัตน์ บุญลาภ, ชัยบรรค์ แก้วบัง, ณัฐณิชา พุกวงษ์, อัษฎาวุฒิ สนใจแท้, ธรรมนูญ มหาวัน, กานต์มณี เสนาชิว, สิทธิศักดิ์ วงศ์นาม และ วรุฒม์ ยาใจ. (2569). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(4), 1365-1377.

PhraNamchoak Lankam, Hongrat Boonlap, Chaibun Kaewbung, Nathanicha Pukwong, Assadawut sonjaithae, Thammanoon Mahawan, Karnmanee Sanachiw, Sitthisak. Wongnam and Warut yajai. (2026). Participatory Natural Resource And Environmental Management Based On The Four Social Objects, Pong Daeng Subdistrict, Mueang Tak District, Tak Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(4), 1365-1377.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

จัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 และเพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน และการใช้แบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ จำนวน 371 คน โดยใช้วิธีการ Taro yamana วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยวิธีพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลโป่งแดง อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติ โดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วมกัน และความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ทั้งนี้ แนวทางที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การจัดการ, ทรัพยากรธรรมชาติ, สิ่งแวดล้อม ,แบบมีส่วนร่วม, ตามหลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research examines various natural resource and environmental management approaches based on the Four Principles of Sangkhahavatthu (principles of social harmony) in Pong Daeng Subdistrict, Mueang Tak District, Tak Province. The study aims to understand how the public can manage natural resources effectively, from a drive-based approach according to the Four Principles of Sangkhahavatthu to a vector-based approach. The research employs a mixed-method approach, combining quantitative and qualitative methods. Further information includes document observation, in-depth surveys with five

key informants, and data analysis from 371 local residents, particularly Taro Yamana. Data is analyzed using descriptive research methods.

The study found that the management of natural resources and the environment in Pong Daeng Subdistrict relies on participatory processes at every stage, from problem recognition and planning to decision-making and implementation. The application of the Four Principles of Social Harmony (Dana, Piyavaca, Atthacariya, and Samanattata) fosters unity, shared responsibility, and community strength, resulting in efficient and contextually appropriate natural resource and environmental management. Furthermore, the approaches discovered in this research can be applied as a model for developing sustainable natural resource and environmental management in other similar areas, aiming for long-term sustainability.

Keywords: Management, Natural Resources, Environment, Participatory, Four Social Capital Principles

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับเป็นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน และทรัพยากรชีวภาพ อย่างไรก็ตาม จากกระแสการพัฒนา การขยายตัวของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างขาดความสมดุล นำไปสู่ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะด้านการเกษตรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น และการขาดกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเสื่อมโทรม

ของดินและแหล่งน้ำ ปัญหาขยะและมลพิษ รวมถึงความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรร่วมกันของคนในชุมชน

ลักษณะภูมิประเทศในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลโป่งแดง มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเป็นบริเวณสองฝั่งคลองขยางในแนวเหนือ/ใต้ โดยจะลาดลงสู่คลองขยางแบบลักษณะ ลดต่ำลงในทิศใต้ตามแนวลำคลอง มีเทือกเขาสูงในด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และทางด้านตะวันออกมีลำคลองสำคัญคือ คลองขยาง (คลองแม่ระกา) และคลองมะสัง พื้นที่ป่าชุมชน จำนวน 885 ไร่ เป็นชนิด ป่าเต็งรัง การหาของป่า เห็ดโคน, เห็ดเผาะ เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน เห็ดเผาะ น้ำผึ้ง, ดอกก้าน เดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม หน่อไม้ เดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ผักหวาน, ผักสาบ, พฤกษ์, ไข่มดแดง เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ไม้ไผ่ เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม (เครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมือง, 2568) จำนวนประชากรทั้งหมด 9,317 คน ชาย 4,732 คน คิดเป็นร้อยละ 50.79 หญิง 4,585 คน คิดเป็นร้อยละ 49.21 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,974 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ย 20.68 คน/ตร.กม.บ้านลานห้วยเดื่อ ตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวนประชากรทั้งหมด 1,022 คน ชาย 505 คน หญิง 517 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 308 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง, 2568)

การวิจัยนี้ ศึกษารูปแบบและกระบวนการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านลานห้วยเดื่อ ตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก และประเมินผลกระทบทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2) ปิยวาจา พูดจานารัก นานิยมนับถือ 3) อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให่เข้ากันได้ เพื่อให้การเจรจาการซื้อขายได้ความเรียบร้อย และเกิดความร่วมมือต่อกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแว้ดล้อมจึงเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนา ทั้งระดับชุมชนและประเทศชาติ ที่จะสามารถควบคุมการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแว้ดล้อมเพื่อประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชน หาสาเหตุของปัญหา การกำหนดแนว ทางแก้ไขปัญหาและแนวทางในการป้องกันปัญหา การตัดสินใจและการดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแว้ดล้อมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแว้ดล้อมในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในการช่วยกันแก้ไขปัญหา หากการแก้ไขปัญหาและจัดการ

กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จ ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้นมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์และสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต ความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญหรือเรียกได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองหรือกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนโดยคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว สร้างความโปร่งใส รวมทั้งเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สร้างความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน และเสริมสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่น (สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2568)

ดังนั้น การศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการบูรณาการแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิดและวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบร่วมกัน และความสามัคคีของคนในชุมชนในการดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและเป็นธรรม อีกทั้ง ผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้เป็นองค์ความรู้และแนวทางเชิงปฏิบัติในการกำหนดนโยบายหรือแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและคุณธรรมทางสังคม ตลอดจนสามารถใช้เป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อเสริมสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการดำรงอยู่ของสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4

2. เพื่อพัฒนากระบวนการส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. เพื่อหาแนวทางการในจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาฟื้นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรบ้านห้วยเดื่อ ตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 1,022 คน โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

n กลุ่มตัวอย่าง
N จำนวนประชากร
e 0.05

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม โดยใช้แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยลงพื้นที่นำแบบสอบถามเพื่อทำการสอบถามประชากรบ้านห้วยเดื่อ ตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 371 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

แจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญโดยใช้โปรแกรม SPSS แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและประมวลผลซึ่งจะนำไปสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัยและแสดงให้เห็นแนวทางการพัฒนาฟื้นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับข้อที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโดยรวมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ด้านความเหมาะสมของกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 และด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 4.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ตามลำดับ โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 1 อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 โดยรายประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และรายประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านระยะเวลาในการดำเนินงาน ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อรายประเด็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63

2. เปรียบเทียบตัวแปรเพศกับศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test

พบว่า เพศชายมีความคิดเห็นต่อรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 2 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ขณะที่เพศหญิงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความคิดเห็นต่อรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ ที่มุ่งศึกษาความเหมาะสมของการดำเนินงาน การวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการจัดการโดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการดำเนินงานมีความเหมาะสมในระดับดี เนื่องจากมีการกำหนดแผนงานและแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน มีการจัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานตามบทบาทของตนเองได้อย่างถูกต้องและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างยังสะท้อนให้เห็นว่า การมีเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าใจทิศทางการทำงานร่วมกัน ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ และช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้า ความไม่ต่อเนื่อง หรือความไม่เข้าใจในหน้าที่ อีกทั้งการมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถตรวจพบข้อบกพร่องระหว่างดำเนินงานและนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยรวมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะหากมีการวางระบบงานที่ดีตั้งแต่ต้น จะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานในทุกขั้นตอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจน และสามารถควบคุมคุณภาพของผลลัพธ์ได้อย่างต่อเนื่อง

4. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ประโยชน์ที่ได้รับ และระดับความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเชิงบวกว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ และสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการใช้งานจริง

การอำนวยความสะดวก และการสร้างคุณค่าต่อผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างยังให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ และสะท้อนความต้องการของตนเอง ทำให้กระบวนการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทจริงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้ดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ การสื่อสารข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย ยังช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ เพิ่มความมั่นใจ และสร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานในภาพรวม จากผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 2 มีผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวกของกลุ่มตัวอย่าง เพราะเมื่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการได้จริง ย่อมส่งผลให้เกิดการยอมรับ สนับสนุน และเห็นคุณค่าของการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จอย่างยั่งยืน

5. ศึกษาแนวทางการแก้ไขการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคล ลักษณะพื้นฐาน และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ ความรู้ และบทบาทหน้าที่ มีผลต่อมุมมอง ความเข้าใจ และระดับความสำคัญที่แต่ละบุคคลให้ต่อการดำเนินงานแตกต่างกันออกไป โดยบุคคลที่มีพื้นฐานแตกต่างกันมักมีมุมมองต่อการดำเนินงานไม่เหมือนกันตามบริบทของตนเอง กลุ่มตัวอย่างยังเสนอว่า การดำเนินงานควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย รวมถึงควรเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการวางแผน การเสนอความคิดเห็น และการตัดสินใจ เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะช่วยให้การดำเนินงานสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของผู้เกี่ยวข้อง และลดช่องว่างระหว่างผู้ดำเนินงานกับผู้รับผลจากการดำเนินงาน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า รายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 3 มีความสำคัญต่อการพัฒนาการดำเนินงานในระยะยาว เนื่องจากช่วยให้การบริหารจัดการสามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม เพิ่มความเหมาะสมในการนำไปใช้จริง และส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการกำหนดเป้าหมายไว้อย่างแน่นอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดเห็นเชิงบวกของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ผลเชิงปริมาณที่อยู่ในระดับมากแสดงถึงการยอมรับต่อรูปแบบการดำเนินงาน ขณะที่ผลเชิงคุณภาพช่วยขยายความให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่าการดำเนินงานที่มีระบบชัดเจนช่วยลดความสับสนในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตรงตามบทบาท และลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินงาน

การมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลเป็นระยะ ยังช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อบกพร่อง ปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงการกำหนดแผนงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุมกำกับและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอด้วย

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการเชิงระบบ ซึ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยทุกองค์ประกอบต้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ที่ระบุว่า การดำเนินงานที่มีโครงสร้างชัดเจน มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ และมีระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องได้มากขึ้น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงาน

สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ความชัดเจนของการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดความพึงพอใจของผู้รับบริการที่ระบุว่า ความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับผลลัพธ์ที่ได้รับ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยในบทที่ 2 ที่ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่ชัดเจนและการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น จะช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานโดยรวม

3. ศึกษาแนวทางการแก้ไขการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล โดยเฉพาะอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในแต่ละด้าน แม้ว่าผลการทดสอบทางสถิติจะแสดงให้เห็นว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกันยังคงมีมุมมอง ความคาดหวัง และการให้ความสำคัญต่อรายละเอียดของการดำเนินงานแตกต่างกันตามบริบทของตนเอง ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานหรือมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน มักใช้เกณฑ์ในการประเมินการดำเนินงานไม่เหมือนกัน เช่น บางกลุ่มให้ความสำคัญกับความสะดวกในการปฏิบัติ บางกลุ่มให้ความสำคัญกับผลลัพธ์หรือความรวดเร็วในการดำเนินงาน ขณะที่บางกลุ่มให้ความสำคัญกับความชัดเจนของข้อมูลและขั้นตอน สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าปัจจัยส่วนบุคคลยังคงมีผลต่อการรับรู้ แม้จะไม่ปรากฏความแตกต่างชัดเจนในเชิงสถิติ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งอธิบายว่าประสบการณ์ ความรู้ บทบาทหน้าที่ และบริบททางสังคมของแต่ละบุคคล มีผลต่อทัศนคติ การรับรู้ และการตีความต่อสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกัน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยในบทที่ 2 ที่ระบุว่า ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการออกแบบหรือพัฒนาการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในทางปฏิบัติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน โดยผลการวิจัยเชิงปริมาณช่วยสะท้อนภาพรวมของระดับความคิดเห็น ระดับความพึงพอใจ และแนวโน้มของการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อประเด็นที่ศึกษา ขณะที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยขยายความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุผล มุมมอง และประสบการณ์ที่อยู่เบื้องหลังความคิดเห็นดังกล่าว ทำให้สามารถอธิบายผลการวิจัยได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงผลการวิจัยเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานที่มีความเป็นระบบ มีการวางแผนที่ชัดเจน มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสม มีการสื่อสารที่ต่อเนื่อง และคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความคิดเห็น ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนว่าการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงผลลัพธ์สุดท้าย แต่ยังรวมถึงกระบวนการดำเนินงานที่สามารถสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะ** 1. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนอย่างเป็นระบบ การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน การมอบหมายบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถควบคุมคุณภาพของการดำเนินงานและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ควรส่งเสริมการสื่อสารที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น 3. ควรคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย เช่น อาชีพ ประสบการณ์ ระดับความรู้ และบทบาทหน้าที่ ในการออกแบบหรือปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม และทำให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

เครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมือง. ฐานข้อมูลป่าชมชน: บ่านลานห้วยเดื่อ. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2558 จาก https://thaicfnet.org/cf/756.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย. “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหลักประชาธิปไตยในสังคมไทย”. รายงาน. สำนักงาน: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 3 - 8.

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง. สภาพทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2558 จาก https://www.pongdangtak.go.th/condition.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.